

**Az Országos Környezetvédelmi Tanács észrevételei és javaslatai az
„Magyarország nemzeti programja a kiégett üzemanyag és a radioaktív hulladék
kezelésére”
Stratégiai Környezeti Vizsgálatáról**

Általános megjegyzések az SKV-ról

Az SKV jelen változata a kérdéskörbe tartozó terveknek optimista szemléletű értékelését tartalmazza. Alaposan ismerteti és elemzi a radioaktív hulladékok és a kiégett üzemanyag kezelésének jelenlegi helyzetét, a jövőbeli terveket, és bemutatja a már működő telephelyek környezeti jellemzőit, a hulladékok kezelésével kapcsolatos tevékenységekből adódó környezeti terheket.

Az SKV azonban nem ismerteti és elemzi – a fent említett alapossággal – a nemzeti programmal összefüggő kockázatokat, veszélyeket, és nem fogalmaz meg javaslatokat ezek kezelésére. Figyelembe véve a program időtávját, költségeit, a radioaktív hulladékok és a kiégett üzemanyag környezeti kockázatait, illetve az érintett nyilvánossággal való konfliktusok lehetőségét, ezt a Tanács az SKV hiányosságaként értékeli.

A Tanács kiemelten fontosnak tartja ezen felül, hogy az SKV társadalmi vitája a jogszabályoknak megfelelően, az érintett nyilvánosság minél nagyobb mértékű bevonásával megtörténjen, különös tekintettel a már létező, illetve a későbbiekben megvalósítandó, a hulladékok és a kiégett üzemanyagok kezelésével foglalkozó telephelyek, illetve az elsősorban a kiégett üzemanyagok szállításának esetleges útvonalán lévő települések lakosságára.

Ezért a Tanács szükségesnek tartja, hogy az SKV-t – „egyéb javaslatok” fejezete (7.4.) – egészüljön ki, tegyen javaslatot a további társadalmi vitafolyamat (“társadalmisítási eljárás”) leírására, azaz arra vonatkozóan, hogy az mikor, hogyan fog megtörténni, kiket vonnak be, a véleményeket-kérdéseket hogyan dolgozzák fel, és végül hogyan adnak visszajelzést a résztvevők számára.

Részletes észrevételek

A Központi Nukleáris Pénzügyi Alappal (KNPA) összefüggő kérdések

- Az SKV nem foglalkozik a radioaktív hulladékok és a kiégett üzemanyagok kezelésének finanszírozására szolgáló KNPA fenntarthatóságával, holott a szükséges pénzeszközök rendelkezésre állása az egyik kulcskérdése a hulladékok kezelésének. A radioaktív hulladékok és a kiégett üzemanyag kezelésével

Országos Környezetvédelmi Tanács

foglalkozó RHK Kft. számításai szerint, 2015-es árakon számolva mintegy 1650 milliárd forintra lesz szükség 2084-ig a célok teljesítéséhez (az Alapból a fenti célokon felül az erőmű leszerelését is finanszírozni kell). Paks I leállásáig ennek kevesebb, mint a fele fog összegyűlni a KNPA-ban. Így mintegy ~860 milliárd forint értékben a terhek a jövő generációkra fognak hárulni, amit a KNPA-ban felgyűlt pénz értékállósága fenntartásának érdekében a mindenkori költségvetésnek kell majd megfizetni.

Itt kell megemlíteni, hogy az Állami Számvevőszék 2009-es jelentésében¹ kiemelte, hogy „*a kimutatott pénzmaradvány [...] mögött sincs elkülönített nemzetgazdasági megtakarítás*”, valamint, „*A tartaléknak az Alap célja szerinti, majdani igénybevétele növelni fogja az államháztartás adott évi finanszírozási igényét*”.

- Az SKV helyesen jegyzi meg, hogy a reprocesszási opció esetleges választása nem változtatna azon, hogy szükséges lesz nagyaktivitású tárolót építeni. Ezzel együtt ki kellene térni arra a problémára, hogy ennek az opciónak költségvonzatai is vannak, így az opcionális választás értelemszerűen kihat a szükséges pénzeszközök, azaz az atomerőmű befizetései meghatározásának nehézségére. Mindez érinti a KNPA fenntarthatóságát, az abból finanszírozandó feladatok megvalósíthatóságát.
- Az SKV nem veti fel azt a problémát, hogy jelenleg nem világos, Paks II esetleges megépítése hogyan fog hatni KNPA-ra, illetve annak fenntarthatóságára? Külön alapot fognak létrehozni Paks II hulladékainak és kiégett üzemanyagainak kezelése finanszírozására, vagy összevonják a jelenlegi KNPA-val, hogyan fogják biztosítani az átláthatóságot, az esetleges keresztfinanszírozás elkerülését stb. Ennek megoldási javaslata nem feladata az SKV-nak, a probléma fölvetése azonban szükséges lett volna.
- Az SKV nem mérlegeli és elemzi annak lehetőségét, hogy ha a Paks I-et (és/vagy Paks II-t) bármilyen okból idő előtt le kell állítani, hogy az milyen helyzetet teremtené a KNPA fenntarthatóságát, az abból finanszírozandó feladatok megvalósíthatóságát illetően.
- Az Atomtörvény² 2013-as módosítása³ értelmében az állami tulajdonban lévő nukleáris intézményeknek nem kell folyamatosan, előzetesen befizetnie a hulladékaik kezelésére a KNPA-ba, hanem a felmerülő költségeket a hulladéktárolóba történő beszállításakor kell megfizetniük. Ez a megoldás a Tanács véleménye szerint nem áll teljes mértékben összhangban a szennyező fizet elvel, mivel az intézkedés a következő generációkra hárítja a terhet.

¹ Jelentés az elkülönített állami pénzalapok rendszerének, a pályázati célok teljesülésének ellenőrzéséről; 2009 július

² 1996. évi CXVI. törvény

³ 2013. évi CI. törvény 17. §

Országos Környezetvédelmi Tanács

Környezeti problémák

- Az SKV nem elemzi a MOX üzemanyag Paks II-ben történő hasznosításának feltételeit és következményeit, ezért a Tanács proliferációs, biztonsági és egyéb okokból ezt nem javasolja.
- Az SKV nem foglalkozik terrorkockázatokkal, holott mindegyik létesítmény, de különösen a KKÁT, illetve elsősorban a kiégett üzemanyagok szállítmányai érzékenyek erre a kockázatra.
- A Nemzeti Radioaktív hulladék-tároló esetében az SKV nem számol azzal a lehetséges körülménnyel, ha a felszín alatti kutatások, és/ vagy a tároló építése során kiderül, hogy a telephelyen nincs elégséges alkalmas térrész a hulladékok végleges elhelyezésére.
- Nem világos, hogy az SKV mire alapozza azon állítását, Paks II kiégett üzemanyagára vonatkozóan, miszerint: „Magyarországon történő átmeneti tárolás feltételei adottak lesznek az atomerőmű helyszínén.” (81.o.), ami környezeti hatásvizsgálati, és nukleáris biztonsági engedélyköteles tevékenység.
- Az SKV szerint „rendkívül fontos lenne” áttérni reprocesszálásra (82 o.). A Tanács ezzel nem ért egyet, tekintettel a reprocesszálás környezeti terheire, költségeire, a nukleáris anyagok többszöri utaztatásából fakadó környezeti, proliferációs és terrorkockázatokra.

Az SKV az áttérési javaslatát a CO₂ kibocsátás csökkentésével indoklja, de nem mutat be világos összefüggést az üzemanyag ciklus zárása és a CO₂ kibocsátás csökkentése között.

- Az SKV az atomerőművek életciklusára vonatkozó CO₂ egyenérték-kibocsátást 15 g CO₂e/kWh-ra teszi, holott a szakirodalom jellemzően sávokat határoz meg, elsősorban az uránérc minőségétől és a dúsítási eljárástól függően, jellemzően a 30-140 g CO₂e/kWh sávban.

Társadalmi kérdések

- Az SKV nem foglalkozik a tárolók közelében élőkre életére, a telephelyek környékének gazdaságára gyakorolt indirekt hatásokkal, mint pl. ingatlanok értékcsökkenése, az idegenforgalom, esetlegesen az élelmiszertermelés ellehetetlenülése, illetve az ilyen természetű félelmekből fakadó társadalmi konfliktusokkal.
- Az SKV a tárolók befogadásával kapcsolatos társadalmi konfliktusok rendezéséhez a bátaapáti NRHT létesítése során alkalmazott módszert javasolja: „a települések lakosságát érzékelhető előnyben kell részesíteni a fejlesztések során” (105. o. 15 pont). A Tanács emlékeztet arra, hogy a KNPA-ból finanszírozott településfejlesztéseket az érintett településeken, 2006-ig jogszabályellenes módon valósították meg, és egyébként is aggályosnak tartja az érintett nyilvánosság véleményét fejlesztési támogatásokat. A Tanács javaslata szerint a kompenzációs jellegű fejlesztési támogatások helyett valódi partnerségi viszony kialakítására volna szükség az érintett településeken.

OKT Titkárság: 1055 Budapest, Kossuth tér 11.

Postacím: 1860 Bp.

Telefon: 1- 79 51063, 1- 79 53699. Fax: 1- 79 50429.

E-mail: okttitk@fm.gov.hu

www.oktt.hu

Országos Környezetvédelmi Tanács

- Az SKV nem említi a nagyaktivitású hulladékok és a kiégett üzemanyag a bodai telephelyen való elhelyezésére, a bodai telephely kutatásával kapcsolatosan 2015-ben Pécssett kialakult konfliktust. Holott a végleges nagyaktivitású tároló helyének meghatározásánál kulcsfontosságú az olyan típusú társadalmi konfliktus, amelyet az generál, ha az érintettek körét a vizsgálati elemzés túlságosan szűken határozza meg.
- A Tanács tehát rámutat arra a konfliktus-kockázatra amelyet az generál, hogy az Atomtörvény 2015-as módosításával⁴ 100 méteres távolságra korlátozták a hatásterületet, amelyen belül lévők az érintettek, akiknek joga van részt venni a telephely vizsgálatára, értékelésére, telepítésére vonatkozó hatósági eljárásban.

A fentebb részletezett kritikai észrevételekkel együtt, összességében az Országos Környezetvédelmi Tanács az elvégzett és bemutatott környezeti értékelést a döntéselőkészítés támogatására alkalmasnak tartja, és javasolja korrekciós észrevételei beépítését az SKV egy módosított, javított változatába.

2016. március 24.

⁴ 2015. évi VII. törvény 15. § (3)